

Naturvernforbundet

Oslo og Akershus

Oslo/Brumunddal/Kongsvinger, 22. juni 2025

Miljødirektoratet

Høringssvar: Espoo – utredningsprogram for Järnskog energispark i Eda kommune i Sverige

Vi takker for muligheten til å inngi dette høringssvaret. Miljødirektoratets høringsnummer er 2025/11287.

Rabbalshede Kraft AB ønsker å bygge inntil 25 vindturbiner med en høyde på opptil 290 meter på Järnskog i Eda kommune, Värmlands län, Sverige. I tillegg ønsker det samme firmaet å bygge et solkraftverk. Samlet planareal blir på 1520 hektar.

Oppsummering

Vi fraråder sterkt å bygge vindkraftverk og solkraftverk på Järnskog. Nedenfor kommer vi med innspill til en eventuell miljøkonsekvensutredning.

Innledning

Det planlagte prosjektet berører naturverdier på begge sider av grensen. Det dreier seg om et sammenhengende norsk-svensk område, og det må derfor vurderes under ett når det gjelder naturmangfold, kulturhistorie, friluftsliv og reiseliv. Vi mener at det må være tett dialog mellom norske og svenske myndigheter omkring konsekvensene for felles natur- og kulturverdier, inklusiv flyktingruter. Videre er det mange nordmenn som eier eller leier hytter i vestre Värmland. I tillegg kommer mange nordmenn som dags- og kortidsturister til denne delen av Sverige. Samlet sett blir derfor den negative påvirkningen på nordmenn av kraftanleggene ikke ubetydelig.

Forurensing

Vi er bekymret for at vindkraftverket vil føre til uakseptabel forurensing, men det er i dag for liten kunnskap om forurensingen fra denne typen kraftproduksjon. Det trengs mer forskning om hvordan vindkraftverk påvirker insektsfaunaen, partikkelforurensning og avrenning. Vi vedlegger et brev fra Norges Naturvernforbund sentralt om disse problemstillingene til Miljødirektoratet:

bilag 1: Forurensning fra landbasert vindkraft, brev fra NNV, 20-09-2024

Kvikksølv

Vi fikk ingen treff på «kvicksilver» da vi søkte elektronisk i høringsdokumentet. Kvikksølv er et særskilt giftig grunnstoff som skader sentralnervesystemet.

En av de største kildene til kvikksølvforurensning i Europa og andre steder er brenning av fast brensel – som kull, lignitt, torv og tre – både industrielt og i hjemmet. Disse brenslene inneholder små mengder kvikksølv og når de brennes slipper de det ut i miljøet. Disse utslippene er hovedkilden til

Det kommer derfor mye kvikksølv luftveien fra kontinentet til Värmland fra, inkludert fra kullkraftverk i Polen og Tyskland.

Ved bygging av anleggsveier, flytting av løsmasser, hogst med mer kan føre til at kvikksølv frigjøres og renner ut i innsjøene. Kvikksølv akkumuleres i næringskjedene, og kvikksølv i større rovfisker i ferskvann kan derfor bli farlig høye. Mattilsynet kom i januar 2024 med følgende landsdekkende advarsler:

- Ikke spis stor gjedde eller abbor over ca. 25 cm.
- Ikke spis ørret eller røye over én kilo.
- Gravide, ammende og små barn under fem år advares mot å spise selvfanger ferskvannsfisk i det hele tatt.²

Hvis man går videre til en miljøkonsekvensutredning, bør det settes i gang et program hvor man måler kvikksølvinnholdet i fisk i innsjøene og elvene i nærheten, og vurderer om kvikksølvinnholdet i fisk vil bli ytterligere økt. Vi legger ved en oversiktsartikkel om innholdet av kvikksølv i svensk ferskvannsfisk som også dekker vestre Värmland.

bilag 2: Åkerblom et al. (2014): «Half a century of changing mercury levels in Swedish freshwater fish». *Ambio*, 43: 91–103.

Flaggermus

En død flaggermus er en for mye. Hunnflaggermus får normalt bare en unge hvert år. Dette gjør flaggermus mye mer sårbare for dødsfall enn dyr som får større kull. Flaggermus jakter insekter ved hjelp av ultralyd om natta. Men på grunn av den høye hastigheten til vindturbinenes rotorblader, vil ikke flaggermus kunne oppdage rotorbladene.

Det kan tenkes at det er andre plasseringer av vindturbinene som vil komme i mindre konflikt med flaggermus. Derfor bør flaggermusaktiviteten undersøkes også for alternative lokaliseringer av vindturbinene.

Svenske myndigheter bør være oppmerksom på Miljødirektoratets kritiske rapport om flaggermus og vindkraftverk.³

¹ European Environmental Agency (2018/2021): «Kvikksølv: en vedvarende trussel for miljøet og folkehelsen». Publisert 17.10.2018, sist endret 11.05.2021, avlest 21.06.2025:

<https://www.eea.europa.eu/no/articles/kvikksolv-en-vedvarende-trussel-for>

² Mattilsynet (2024): «Advarsel: Ferskvannsfisk og kvikksølvforurensing». 12. januar 2024. Nedlastet 11. desember 2024 fra: <https://www.mattilsynet.no/mat-og-drikke/forbrukere/ferskvannsfisk-og-kvikksolvforurensing>

³ Miljødirektoratet (2019): Faggrunnlag – flaggermus. Underlagsdokument til nasjonal ramme for vindkraft. Rapport M-1306: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/ml1306/ml1306.pdf>

Fauna ellers

Fugler, pattedyr og til dels insekter beveger seg på tvers av landegrenser. Reduksjoner i bestanden i Sverige vil derfor typisk også ramme Norge. I et større område med vindkraft og solkraft kombinert vil mange ulike dyrearter bli negativt påvirket. Kombinasjonen av sol og vind sørger for at mer naturarealer blir fjernet og solkraftverk blir også gjerdet inn. Dette vil utelukke store trekkdyr som hjortedyr og rovdyr fra å bruke områder der det er solkraft. Effektene av vindkraft på fugleliv og insekter er bevist å være negativt og ta livet av mange individer over tid. Vindkraft og solkraft i store sammenhengende skogområder er ikke en utvikling vi trenger for naturmangfoldet i Skandinavia.

Flyktningruter

Norske Grenseløseres museum holder til ved Vestmarka i Eidskog kommune, ikke så langt fra svenskegrensa. Denne flykningruta fra den andre verdenskrig er i dag merket fra Oslo. Det er særskilt uheldig om støy- og lysforurensning skal ødelegge for dem som går denne flykningruta og videre inn i Sverige.

Kritikkverdige forhold

Også tidligere har det vært vindkraftsaker i Eda kommune. Edakalaset har fått bidrag fra Cloudberry Wind AB minst to år. Hensikten synes å være å oppnå godvilje lokalt i Eda kommune før det tas en beslutning om å bygge ut vindindustri. Fra Norge er vi kjent med at vindindustrien gir økonomiske bidrag til lokale lag og foreninger. Mange bedrifter sponser idrettslag, men det er en vesentlig forskjellig på veletablerte lokale bedrifter og ikke-lokal vindindustri som gjør dette i forkant av beslutninger om utbygging av vindkraft.

Videre vil kommuner få eiendomsskatt fra vindkraftverk og betaling per produsert kilowatttime (i hvert fall i Norge). Naturen kan ikke stille opp med slike pengeoverføringer i multimillionklassen. Men vi syns ikke lokalpolitikere og offentlige myndigheter skal la seg påvirke av millionene fra vindindustrien.

Bit-for-bit-nedbygging av naturen

Einar Gerhardsen uttalte allerede i 1963:⁴

Så lenge kampen står mellom det enkelte vassdrag, kan det alltid mobiliseres så mange argumenter, og så mye politisk press, at utbyggingssynet seirer. For å unngå en slik utvikling, der Norges enestående natur spises opp bit for bit, er det nødvendig å få en samlet plan, der man binder opp og konkret fastslår hvilke vassdrag som skal fredes, og hvilke vassdrag som skal bygges ut.

Tilsvarende vil vi hevde at det trengs en samlet plan for hvilke områder som skal vernes fra å bli vindindustriområder for å unngå nettopp en bit-for-bit-nedbygging av naturen.

Oppsummering

Naturvernforbundet fraråder sterkt byggingen av vindkraft og solkraft i kombinasjon slik det er beskrevet. Vi ønsker ikke fragmentering av sammenhengende naturområder og svekking av habitater. For personene som bruker disse områdene til friluftsliv og rekreasjon, vil opplevelsene sterkt forringes.

⁴ Einar Gerhardsen kan sies å være värmlendingen Tage Erlanders motsvarighet. Begge var sosialdemokrater og statsministere. Gerhardsen var Norges statsminister 1945–1951, 1955–1963 og 1963–1965. Erlander regjerte i Sverige 1946–1969.

Naturvernforbundet

Innlandet

Naturvernforbundet

Glåmdal

I tillegg til negativ påvirkning på mange dyrearter kan det være fare for spredning av uoppdaget kvikksølv som igjen kan ødelegge naturmiljøet ytterligere. Dette gjelder også langt utenfor planområdet. Konsekvensene av planene kan bli meget negative for naturmiljøet. Vi ønsker at både svenske og norske myndighetene i større grad følger opp intensjonene i naturavtalen (Montreal 2022) som begge land har underskrevet. Et strengere og mer ydmykt forhold til utbygginger i viktige naturområder er ønskelig.

Vennlig hilsen

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Georg Reiss, styreleder

Naturvernforbundet i Innlandet
Anders Marstrander, styreleder

Naturvernforbundet i Glåmdal
Kim Aastangen, styreleder

* * *

Naturvernforbundet i Glåmdal dekker kommunene Eidskog, Grue, Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal og Åsnes. Vi er et lokallag av Norges Naturvernforbund som ble stiftet den 18. februar 1914, og som i dag har over 42 000 medlemmer. Naturvernforbundet i Innlandet er fylkeslaget som dekker Innlandet fylke. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus er fylkeslaget som dekker Oslo kommune og Akershus fylke. For nærmere informasjon, vennligst se nettsidene våre: www.naturvernforbundet.no.